

загонів УПА ставали неймовірно складними. УПА зазнала важких втрат у боротьбі з німецьким фашизмом і радянським більшовизмом. Непоправною втратою стала загибель 5 березня 1950 р. командувача УПА Романа Шухевича (генерала Тараса Чупринки), після чого боротьба пішла на спад. Однак, незважаючи на такі несприятливі чинники, боротьба УПА тривала аж до середини 50-х років. Закарпаття в цьому відношенні не було винятком.

ІВАН КОРШИНСЬКИЙ: ВІД ПІДПІЛЬНИКА ДО НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ

Він ще юнаком взяв активну участь у підпільному русі опору, який не хотів змиритися із запровадженням на його рідному Закарпатті більшовицького тоталітаризму. Самоусвідомивши себе переконаним українцем ще в чася Карпатської України, він у другій половині 40-х років перетерпів нелюдські знущання та поневіряння за свої політичні уподобання. Однак, попри все, вистояв... У цьому невеличкому нарисі мова йтиме про відомого закарпатського хірурга, кандидата медичних наук, доцента Ужгородського університету, народного депутата України ІІ скликання, багаторічного в'язня сталінсько-беріївських таборів і одного з керівників Закарпатської крайової організації політв'язнів і репресованих Івана Юрійовича Коршинського. Герой нашого нарису – людина з легенди, яка ніколи не діяла всупереч своїй совісті. Він відноситься до когорти героїв, яких шанобливо називають „в'язнями сумління”...

Іван Юрійович Коршинський народився 5 червня 1928 р. в с. Буштині Тячівського району Закарпатської області в селянській родині. Дитячі роки нашого героя співпали з величними подіями в житті закарпатських українців, адже наприкінці 30-х років Августин Волошин проголосив незалежність Карпато-Української держави. Ця подія не могла не вплинути на молодого хлопця.

Серед тих, хто самовіддано і беззастережно утверджував і боровся за рідну державу в 1938-1939 рр. був 22-річний вчитель народної школи в Буштині Дмитро Маслок. „Мені пощастило зблизька пізнати Д.Маснюка не лише тому, що батьки наші були сусідами, - пригадував І.Коршинський, - а й як талановитого педагога, котрий тоді вів наш 5-й клас у народній школі... Буштино процес українізації зустріло з великим піднесенням. У школах впроваджена була українська літературна мова, чому активно сприяв молодий директор школи В.Лях. Працював драматичний гурток, який готував цікаві патріотичні програми до різних свят, посилила свою діяльність молодіжна організація „Пласт”. У процесі навчання неабияка увага приділялась вивченню історії нашого краю, історії України-Руси. Завдяки нашому вчителеві був створений учнівський кооператив, де можна було придбати майже все необхідне для навчального процесу, а керували кооперативом самі учні. На крамницях, школах, установах села появились українські вивіски.

Щовечора в центрі села збиралося чимало людей, переважно молоді, обговорювали всі насущні події. Час від часу приїздив до нас із Хуста – тодішньої столиці Карпатської України – хтось із керівників уряду... Пригадується і одне віче на площі серед села, на так званій толоці, де зійшлося майже все село. Перед великою ватрою, яка освічувала все навколо, з палкими промовами виступали активісти села. У кожному виступі звучали патріотичні заклики на підтримку Карпатської України... Мітинг супроводжувався патріотичними піснями, а на початку і в кінці звучали гімн „Ще не вмерла Україна” і молитва „Боже єдиний”.

Мені, 11-річному хлопчикові, дуже врізались у пам'ять ті події. Ми, учні школи, брали посильну участь у всіх заходах. Ми тоді вже знали і разом з іншими співали і згадані гімн та молитву, і січові та стрілецькі пісні, що їх до сьогодні добре пам'ятаємо”.

Короткочасне існування Карпатської України зробило величезний вплив на формування національної самосвідомості сотень і тисяч закарпатців, які пройшли своєрідну еволюцію від карпатських русинів до закарпатських українців. Це твердження повною мірою відноситься до Івана Коршинського, на очах якого відбувалися велич і трагедія Карпатської України. Саме тоді, під час кривавого березня 39-го, Івану Коршинському назавжди запам'яталися рядки з патріотичної поезії Севастіяна Сабола (Зореслава):

*Минулося,
та не забулось! Хуст
Остався спомином
живим понині:
Розстріляний стрілець,
а з його уст
Останній покрик:
„Слава Україні!”*

Середню освіту здобув у Хустській гімназії, Тячівській та Великобичківській середніх школах.

Про Хустську гімназію, в якій Іван Коршинський сформувався як національно-свідомий громадянин, пригадує неодноразово. Так, у виступі, виголошеному на науково-практичній конференції з нагоди 70-річчя її виникнення, Іван Коршинський відзначав: „Як не пом'янути свій клас, в якому 1941 року навчалось 27 учнів? З тих, що навчалися з нами, було заарештовано і засуджено по політичних статтях, відправлено в сибірські табори – страшно навіть подумати – 10 гімназистів. А саме: Іван Андришин, Богдан Ващишин, Іван Горинецький, Василь Микита, Василь Новак, Іван Левринець, Михайло Сочка, Федір Удичка, Іван Чонка. Спіткала гірка доля багаторічного полів'язня і мене. Усі на слідствах були незламними й непоганьбленими. Особливим у мужній непохитності й твердості видався Іван Чонка з Бедевлі – його воля й незламність дивувала і найжорстокіших мучителів. Одинадцятий наш однокласник, а з Буштина шостий, що брав участь у політичному русі і боротьбі, Петро Паращинець, трагічно загинув. Справді є кого поминати і перед ким схилити голову!”

Іван Коршинський завжди розглядає історію Хустської гімназії через призму багаторічної боротьби українського народу за незалежність, на фоні всієї України. В цьому й полягає його соборність, а не провінціалізм та ізольованість. „Розумію, - констатує він, - що далеко не все і не про всіх випускників нашої гімназії, побратимів студентської пори, свідомих патріотів, вірних синів України було сказано. Та безсумнівним лишається одне: репресії, суди, табори та переслідування молодих були ознакою того, що високий дух непокори, прагнення до незалежності України жив і живе на Закарпатті, і його ніщо не в силі зламати. Тож слава нашій незалежній Україні, вистражданій багатьма поколіннями!”. Іван Коршинський рішуче не погоджується з тими істориками, які акцентують тільки на фабрикуванні справ співробітниками радянських органів безпеки. Адже, так заявляючи, вони, власне, заперечують існування цілеспрямованого руху опору проти тоталітаризму в Україні, доводять випадковість цілого ряду судових процесів та арештів. Неможливо не погодитися з твердженням багатолітнього в'язня радянських таборів: „Тодішня влада добре знала, що потенційний ворог той, кого треба ізолювати, навіть загубити. Не випадково не в одного із засуджених до справи додавалася приписка-наказ: „совершенно секретно”. Що під цим

розумілося? Скористаюся випискою із книги „Лихо з розуму” В.Чорновіла: „Багатолітнє тримання в таборах „окремого” режиму – це повне фізичне й моральне обернення людини в тварину, знищення людини”. З „окремого” режиму на „суворий” переводили, якщо в’язень відмовлявся від своїх минулих поглядів”.

1946 рік. Закарпатські українці щойно відсвяткували возз’єднання краю з ненькою-Україною, тішились майбутнім. Щасливий Василь Гренджа-Донський, який все своє життя присвятив боротьбі за незалежність і соборність, проживаючи в Чехо-Словаччині, заявив: „... Дуже помиляються ті панове, що думають, що я ... лятиму нинішню українську владу. Ні, панове!.. Україна мені рідна, мила, Україна мені дорога хоч би вона звалася навіть і радянською, але вона після 300-літньої неволі встала і живе! Україна є і 40-мільйонний народ, який добившись до своєї рідної культури, не загине, а піде своїм шляхом”. Такої думки притримувався і герой цього нарису. Іван Коршинський закінчив відмінно п’ятий клас Хустської гімназії і тепер, у літні канікули, трудився на батьківському обійсті в Буштині. Але 3 липня до мирної хатини Коршинських завітали „непрошені гості”...

Цю подію яскраво описав у своєму нарисі про Івана Коршинського „Табірна призма доктора Коршинського” визначний закарпатський журналіст Михайло Бабидорич. Отож, надамо йому слово: „Третього липня на світанні родину збудили незнайомі люди у супроводі місцевого міліціонера.

- Будет обыск, - оголосив старший.

Що таке „обыск” зрозуміли аж тоді, як пришельці стали трусити і перевертати все, що можна перевернути. Великий „труд” закінчився тим, що взяли книжечку, придбану ще за Чехословаччини.

- Ты пойдеш с нами! – вказали на Івана.

Лише в Хусті зрозумів, що заарештований. Оглядав закривавлені долівку, стіни тюремної камери і ніяк не міг збагнути, яка зла сила, з якого безглуздя вкинула його сюди.

- Так ты признаешься, или нет?!

Не чекаючи відповіді, катували способами, яких ніколи б не ви фантазував. Три дні. На четвертий посинілого й безсилового відвезли до Ужгорода; вночі вже стояв перед слідчим.

Перші години той присвятив навчання, як слід стояти, сидіти, повертатися, відповідати на запитання, як звертатися до нього, „гражданина следователя Зудова”. Урок був складним: кожен прорахунок виправлявся тим, що з носа або вуха вив вужівку... А як і це на високу етику не підносило, висмикував з вразливих місць волосся. Довівши, що підслідчий ніщо і навіть менше, під кінець заняття сказав:

- Если будешь говорить правду – выпустим, если будешь врать – сгноим!

Щоночі, змінюючись, слідчий Гаврилов, Зудов і ще якісь вимагали признати: допомагав бойовикам ОУН. Заперечував. За „опір” мав карцерний режим п’ять тижнів. Кожен день невмолимо добивав його – вночі допити, вдень заборона відпочивати і постійний голод – на добу кілька ложок каламутної юшки і шматочок хліба, ніяких звісток від батьків.

На дев’ятий тиждень втрачав здатність мислити, реагувати на приниження, нечувані досі матюки, хижі вправи, від яких тріщав мозок.

Коли через дев’ять тижнів випустили, не вибачившись, наказали нікому не говорити, де був, що з ним говорили, що робили, інакше повернуть...”. Іван Коршинський, переконаний, що на цьому все закінчилось, вирішив раз і назавжди забути свій „страшний сон”. Та не знав Іван, що з часу свого першого арешту він вже назавжди для радянської влади залишився „неблагодійним елементом”. Невдовзі в цьому переконався...

У 1947 р. Іван Коршинський поступив на медичний факультет Ужгородського державного університету. Лекції, практичні заняття, посилена робота по ґрунтовну вивченню медицини... Ще й сьогодні не може забути першу лекцію з фізики, яку читав викладач Бушин. Можливо, саме тоді недосвідчений юнак кінцево переконав органи у своїй високій українській самосвідомості. „На каком языке читать? – записав викладач. Майже одночасно пролунало в аудиторії: - Українською... по русски... Треба ж! Іван підвіся: - Якою мовою слід читати лекції у вузах України за державними правилами? – Правила правилами, а желание студентов – важнее. Я вижу, что большинство за русский. Ті, котрі подали голос за українську, замовкли. Іван залишився один”. Пригадав Іван Коршинський систематичне відвідування православної церкви, участь у хорі цегольнянської греко-католицької церкви. Нова влада хоча й офіційно не забороняла релігію і церкву, проте не схвалювала. Не забули співробітники органів держбезпеки й перший арешт Коршинського...

Гортаємо поживклі сторінки судової справи Івана Коршинського: „Я зам. нач. отделения следственного отдела УМГБ Закарпатской области старший лейтенант Зудов, рассмотрев поступившие материалы о преступной деятельности Ягнюк Иосиф Михайлович, Васко Стефан Юрьевич, Коршинский Иван Юрьевич, Андришин Иван Дмитриевич, Тракслер Петр Петрович, что (повторення усіх цих прізвищ) являются участниками антисоветской организации украинских националистов, подозреваются в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-I а и 54-II УК УССР, постановил: следственные материалы в отношении (знову перелік п'яти прізвищ) принять к своему производству. 19.08.1948 г. Зудов”. Далі йдуть постанови про арешт, обшук, описи вилученого, в основному „націоналістичної літератури”; мали би бути фотографії „злочинців” у профіль та анфас, відтиски їх пальців, але... „ввиду отсутствия фотоаппарата и фотодактилоскопа” начальство постановляє: „разрешаю принять фотографии от арестованных”, а відтиски пальців залишили до кращих часів.

Як проходили допити, на яких піддавали тортурам і моральному утиску Івана Коршинського, скрупульозно, із знанням справи, описав уже згадуваний Михайло Бабирич у статті „Работворення. Спроба дослідження за кримінальною справою №1135”: „Вимучений людською слабкістю, раптом, виходиш на твердий ґрунт. Вперше у кадебістських справах читаю такі протоколи:

„Вопрос: Коршинский, вы арестованы, как участник антисоветской организации украинских националистов. Расскажите, когда и кем были вовлечены в эту организацию?”

„Ответ: Участником антисоветской организации украинских националистов я никогда не являлся и меня никто в нее не вовлекал”.

„Вопрос: Вы знали о существовании антисоветской организации украинских националистов в с.Буштино?”

„Ответ: О существовании в с.Буштино антисоветской организации украинских националистов я не знал и не знаю”.

І так на всі запитання, що фактично є твердженням, але бездоказовими, коли не рахувати самонаговір і плутані свідчення стукачів. Капітан Шовкопляс зривається:

„... Вы лжете! Следствие требует дать правдивые показания! Вашей принадлежности к ОУН!”

„Ответ: Я говорю только правду, вторично заявляю следствию, что в ОУН не состоял, не состою и ни к каким антисоветским организациям никогда не принадлежал”.

Того ж дня з 15.30 до 17.00 Шовкопляс накуп відповідей на одну неповну сторінку. Це були ті ж запитання і ті ж відповіді, що й у першій половині дня. За

винятком одного: „Назовите известных вам участников антисоветской националистической организации!”.

„Ответ: Участников антисоветской националистической организации я не знаю, потому и назвать их не могу”.

Втомившись, Шовкопляс запропонував:

- Расскажите свою автобиографию.

Оце вже цікаво читати, хоч слідчий зажадав перерахувати весь склад 10-го класу середньої школи. Коршинський, виявилось, знав усі імена, роки і місяці народження, хоч список їх у КДБ давно був, і майже половина випускників уже сиділа за ґратами.

Протокол допиту 18 жовтня 1948 р. Початий в 22.00, закінчений о 2-ій годині. На підмогу Шовкоплясу прийшов Гаврилов.

„Вопрос: Вы намерены рассказать органам следствия о своей преступной деятельности?!”.

„Ответ: Преступной деятельностью я не занимался, а поэтому никаких показаний дать не могу”.

„Вопрос: Напрасно скрываете! Ваши соучастники все рассказали, будете изобличены”.

„Ответ: Повторяю, я преступной деятельностью не занимался и никаких соучастников якобы по преступной деятельности я не имел и не имею”.

Через „якобы” Гаврилову довелося переписувати протокол, бо це слово він опустив.

Ввели Йосипа Ягнюка. Хотів глянути йому у вічі, підбадьорити поглядом, але той сховав очі і, ні разу не підвівши їх, наговорив те, що й на допитах. Як закінчив, Гаврилов наказав вивести його.

„Вопрос: Вы намерены теперь рассказать о своей преступной деятельности?!”.

„Ответ: По данному вопросу я ответил раньше, и других показаний дать не могу. Я слышал, что говорил Ягнюк, но подтвердить не могу”.

Так перед Коршинським пройшли всі „соучастники” і свідки; відповіді були тотожні. Гаврилов бісився.

- Можешь выкручиваться, как хочешь. А на 25 лет я тебе наскребу, - повторив те, що говорив ще у 1945 році. Тоді одержав відповідь:

- Это от вас не зависит.

- А от кого?!

- От Бога.

Слідчий вирячив очі, почав задихатися. Полегшив себе лайкою, матюками й погрозами. Тепер почув: „Ви мою думку знаєте”. Очні ставки відбулися. А 23 жовтня пред’явили обвинувачення. Коршинський його спокійно відкинув, як надумане, фальшиве. Знову пішли ночі з допитами, в яких уже були з одного боку тільки крики, з другого – спокій, заперечення.

6-7 грудня 1948 р. військовий трибунал прикордонних військ Закарпатського округу засудив Ягнюка Й.М. на 25 років виправно-трудових таборів, чотирьох інших – на 10 років аожного... Кожен із засуджених написав касаційну скаргу... Фахівці вищих судових інстанцій залишили на цих скаргах свої позначки-рекомендації: до Коршинського – „прекратить”; Андришина – „условно”; Ягнюка – „переквалифицировать”; Васка і Траклера – „снизить”... Але 31 грудня військовим трибуналом Львівського прикордонного округу вироки для всіх були залишені в силі, без змін”.

Ось таке завершення мав другий арешт Івана Коршинського. Глибокий психолог, яким, безперечно, був Михайло Бабидорич, уважно вивчивши три томи справи №1135, зробив вагомі висновки: „Я зрозумів, чому саме Іван Коршинський піднісся до висот

справжнього професіонала, лікаря-хірурга, вченого, кандидата наук, народного депутата України, батька чудових дітей, друга багатьох людей. Подиву гідно, як у 17 років гімназист (1945 р.) стоїть перед енкаведистами, розмовляє на рівних, мислить логічно, відстоює себе спокійно, говорить аргументовано.

Упродовж багатьох років прекрасний лікар завоював любов тисяч вилікуваних, серед яких були дружини і діти його катів і донощиків, і навіть вони самі. Слідчих не раз змушував переписувати протоколи, до яких ті намагалися вносити ледь помітні деталі, що мали зіграти свою зловісну роль. На жодного з десятка арештованих і тих, котрі залишалися на волі, не сказав лихого слова, навіть на тих, які брехали на нього. У таких випадках відповідав: „Це, що я говорив, є правдою. А чому вони говорять неправду, я не знаю. Моя совість зі мною, їхня – з ними”. Таким він залишався завжди, несучи відповідальність перед своєю совістю. Таким його поглинули сталінсько-беріївські табори.

Про своє табірне життя Іван Юрійович говорить неохоче, вважаючи, що нічого особливого не відбулося. „Моя доля – це доля тисяч і тисяч українців, запроторених за грати тоталітаризму”. Деякими аспектами своєї „табірної біографії” І.Коршинський поділився під час звітно-виборної конференції обласної організації політв'язнів і репресованих, де його було переобрано заступником голови крайового проводу.

„Після суду нас усіх, котрі проходили у спільній справі, загнали в один бокс тюрми, - розповідає Іван Юрійович. – Ледь закрилися двері, як ми вибухнули реготом. Думали – кінець знущанням. Ми залишалися наївними. Потім – відправка у табір через пересильні пункти. Перший був у Львові. Тут потрапили в місце, де сиділи воїни УПА, бандерівці. Вранці, в обід, увечері вони молилися, а потім співали українських пісень. Серед в'язнів були й хворі, навіть поранені. Їх доглядали, як рідних. Коли щось доходило з волі – ділилися. Зібравши велику групу, вночі нас вивели на вулицю, поставили по п'ять чоловік у ряд. Довга колона у супроводі солдатів і собак, які безперервно гавкали, рушила. Я „ознайомився” зі Львовом аж до залізничного вокзалу, де нас завантажили у товарняки. Зупинки були на нових пересильних пунктах, але вже пекельні. На нас налітала саранча кримінальників, які знущалися з політичних – відбирали одяг і їжу, когось програвали в карти. Чим далі на схід, тим ці пересилки ставали жахливішими. Нас вивозили взимку 1949 року холодними вантажними вагонами. На цій Голгофі обірвалося багато життів. Під Великдень доставили до Казахстану, у Петропавловськ, потім у Карабас, де все ще лютувала зима. Тут відсортували по різних таборах; тих, які проходили по одній справі, роз'єднували. Мене – у табір окремого призначення Спаськ. О.Солженіцин згадує, що його нарекли „долиною смерті”.

Не вірилося, що доїхав живим. Мої товариші по обморожували собі руки, ноги, носи, вуха. Призначили до роботи у каменоломні. Техніка: молот, долота і лопата, якими кришили і вантажили камінь. За кілька місяців я перетворився у дистрофіка. Вели нас від табору до місця роботи значну відстань. Бувало, вітер колотив у різні боки і мене хилив у різні сторони. Подумав: як доживу і комусь розповім, чи повірять? У травні підняти молот уже не міг. Поруч рубав камінь трохи міцніший галичанин. І досі звучать у пам'яті сказані ним слова:

- Пане Івасю! Я вам долота більше не тримаю. Сядьте, ми за вас нарубаємо.

5 червня 1949 року опустився на дно кар'єра, глянув угору, подумав: туди уже не виберуся. Виглянуло сонце; невже вітало мене з днем народження? Аж бачу, спів табірники показують на мене якомусь чоловікові. Підійшов.

- Ти Коршинський? Студент-медик?

- Був...

- Не хотів би працювати в лікарні?

- Мріяв...

- Можу розмовляти з тобою угорською?

Я кивнув головою. Представився: лікар Червені. Пізніше дізнався, що то був колишній директор Будапештського психоневрологічного інституту, професор. Розмова дала мені сили видертися з кар'єру. Та пройшов тиждень, надія гасла, мене, доходягу, „госпіталізували” на вмирання у терапевтичне відділення, де працював професор Червені. Він витяг мене з того світу і домігся, аби залишили тут же працювати. Та невдовзі відправили на штукатурні роботи”.

У 1950 р. до гурту „таборитів” потрапив визначний хірург, професор Сергій Олексійович Колесніков, який умовив табірне начальство організувати хірургічне відділення. Не зміг він обійтися і без Івана Коршинського. Наш герой зберіг найтепліші згадки про свого табірнього наставника: „Праця, спілкування з Колесніковим – казкова мить у моєму житті. Він мій рятівник, учитель і батько. Таких людей може поставити на вашій дорозі лише Бог. Обдарував мене книгами, брав на асистенцію до операцій, довірив і скальпель. Бесіди з ним повертали життя, підносили душу, збагачували знаннями”.

На запитання М.Бабидорича, що ж допомогло вижити в таборі? Іван Юрійович відповів: „Солідарність приречених і саможертв єнна допомога людей великої душі. За це і я, коли відкрилася можливість, віддавався їм до останку. А крім того, кожна людина має свою власну опору. Як і я, більшість з тих, з ким спілкувався і виводив зі стану доходяг, черпали силу в Бога і молитвах”. Життя в екстремальних умовах формує характер людини, роблячи її вольовою, мужньою, здатною переборювати, здавалося б, непереборні перешкоди. І як не погодитися з М.Бабидоричем, що „у скреготі табірнього млина формувалася нова світоглядна призма Коршинського, через яку мимоволі дивився на світ, аналізував, оцінював людей і дійсність. Спостерігаючи диявольську технологію нищення приречених, Іван бачив, як відбирається від людини критичність розуму, як вона опускається в безодню страху, а безперервним, наростаючим голодомором – у звіриний стан; з цих якостей формується настанова на самоліквідацію. Жахливо бути її свідком щоденно, сім років, і думати, що й ти затягнутий уже цим чортівним колесом”.

Зміни, які відбулися в характері Івана Юрійовича після повернення з таборів, не залишилися поза увагою його дружини Марії Іванівни: „До арешту був такий веселий, забійник у самодіяльності. Повернувся замкнений, обережний, навіть спосіб розмови змінився – повільно вимовляє слова, наче зважує, чи не вдарить якийсь бумеравгом. Зате набув велику заінтересованість у людях, негайно відзивається на їх запит, легко піднімається на допомогу. Я пишаюся цим, бо то святий приклад нашим дітям”.

Лише в 1955 р., тобто після хрущовської „відлиги”, Івану Коршинському прийшло „умовно-дострокове звільнення з поразкою у правах”, а реабілітація – аж у 1991 р. – „за відсутністю складу злочину”.

Після звільнення з неволі (1955 р.) поновлений на другому курсі Вітебського медичного інституту, а згодом (після зняття судимості) переведений до рідного університету, який закінчив у 1961 р. Та не все так було просто, як може здатися на перший погляд. Вперше на це звернув увагу Михайло Бабидорич: „Тоді Іван Коршинський лише здогадувався, що бути не в тюрмі не означає бути на свободі. Його боротьба за здобуття професії лікаря – цілий роман. Були в нього і шекспірівський яго, і гончарівські пристосуванці. Та був і Сергій Колесніков, який глибоко в душу сприйняв провину московської імперії за нещастя буштинського українця і бився, як лев, аби цей хлопець дійшов до своєї мрії. Колеснікову найтяжче було долати закарпатських пристосуванців. Та він обов'язок Людини виконав і Коршинський став

хірургом, захистив кандидатську дисертацію, притому постійно відчуваючи за спиною дихання гаврилових, зудових”.

З 1963 р. – аспірант при кафедрі госпітальної хірургії УжДУ (з прикріпленням до Інституту серцево-судинної хірургії Академії медичних наук СРСР в Москві). Гортаючи поживклі шпальти „Закарпатської правди” за 1966 р., натрапили на досить цікавий і рідкісний факт. Виявляється, ще будучи аспірантом, Іван Коршинський асистував під час складної хірургічної операції визначним вченим-медикам професору В.Покровському, лікуючому хірургу О.О.Спиридонову. Ось що після операції сказав кореспонденту „Закарпатської правди” сам хірург: „Хворому розтинали половину грудної клітки. Після виявлення місця розшаровуючої аневризми видалили уражену частину грудної аорти довжиною до 16 сантиметрів... І, звичайно, серце було виключене. Кров збагачувалась киснем через апарат штучного кровообігу... Нарешті на місце видаленої частини аорти – найбільшої судини людського організму – поставили протез...”

І чудо сталося. Хворий переніс операцію... Тепер нашого земляка вже не мучили болі. Він усміхався. Його окрилила радість відвернутої небезпеки. А факт вдалої операції був занесений в історію радянської медицини...

Минули муки і страждання, страх і небезпека... Від хвилювання хворий не міг вимовити слова, але погляд його висловлював безмежну вдячність професору і аспіранту І.Ю.Коршинському за своєчасно поставлений діагноз, за турботу про нього...”

Після захисту кандидатської дисертації „Клініка і діагностика аневризм грудної аорти в світлі хірургічного лікування” І.Коршинський працював асистентом (1967), а згодом доцентом УжДУ (1969), викладаючи різноманітні хірургічні дисципліни. Протягом 15 років І.Ю.Коршинський керував доцентським курсом дитячої хірургії. Тривалий проміжок часу (понад 20 років) І.Ю.Коршинський був відповідальним за хірургічну службу Тячівського району і консультантом Обласної санітарно-авіаційної служби. На його рахунку тисячі хірургічних операцій, близько 100 наукових робіт, з яких понад 80 опубліковано. Переважна більшість наукових праць І.Ю.Коршинського присвячена хірургічній гастроентерології.

Після обрання народним депутатом України І.Ю.Коршинський займав посаду заступника голови Комітету з питань охорони здоров'я материнства і дитинства, а впродовж останнього року виконував обов'язки голови Комітету, отже і члена президії Верховної Ради України. На запитання кореспондента газети „Новини Закарпаття” – Чи можна за нинішньої ситуації побачити кращу перспективу охорони здоров'я в Україні? – І.Ю.Коршинський оптимістично відповів: „Так, адже у завершальній стадії концепція реформування охорони здоров'я, вишукуються альтернативні джерела фінансування через прийняття пакета документів на реалізацію Конституції, зокрема її 49-ї статті, підготовку ряду нових законів і постанов уряду. Словом, буде визначено гарантований обсяг і рівень медичної допомоги, стандарти якості обслуговування, здійснено ліцензування та акредитацію медичних закладів, структурні зміни і рівні власності закладів Міністерства Охорони Здоров'я, планується ліквідація відомчої медицини, роздержавлення певних об'єктів охорони здоров'я і багато інших закладів, що повинно вдосконалити медичне обслуговування”.

При безпосередній участі І.Ю.Коршинського Комітет з питань охорони здоров'я, материнства і дитинства підготував до прийняття Верховною Радою України закони „Про санітарно-епідеміологічне благополуччя населення” (лютий 1994 р.), „Про донорство крові та її компонентів” (червень 1995 р.), „Про лікарські засоби” (квітень 1996 р.), „Про запобігання захворюванню СНІД та соціальний захист населення” тощо.

У статті „Від сподівань до дійсності” І.Коршинський констатував, що за час депутатства мав регулярні зустрічі зі своїми виборцями чи то у формі зборів, чи прийому. „Це дорогі для мене спілкування з людьми, які відкрили чимало нового, цікавого, деколи сумного, а також і курйозного, - ділився він своїми думками. – До останнього відношу намагання декого з керівництва райдержадміністрації на зборах-зустрічах притискати мене вимогами: „А що ви зробили для району?”. Жодного разу не цікавилися питанням: „Які ви добрі для народу виробили закони?” Зате, коли я добув для району на 5 тис. доларів США інсуліну, дві санітарні автомашини, значну суму коштів на протипаводкові заходи, сприяв газифікації п'яти гірських сіл, у цих добрих справах раптом виявилися зовсім інші „батьки”. Я з того радів: щось воно варте, якщо під це підставляють „свої плечі”, не обважнілі власними зусиллями, й інші люди”.

Іван Юрійович Коршинський – народний депутат Верховної Ради України 2-го скликання від Тячівського округу, висунутий та підтриманий земляками і побратимами по українському підпіллю та ГУЛАГу. Він був першим, хто удостоївся такої честі з обраних на Закарпатті народних депутатів, єдиний в Україні політв'язень сталінсько-беріївських таборів (до 1955 р.), кому пощастило захищати інтереси своїх побратимів у парламенті України.

Вище вже йшлося про благородні справи депутата І.Коршинського щодо розвитку медицини в краї. Однак, мало хто знає, що саме Іван Юрійович найбільше спричинився до прийняття Верховною Радою України першої власне української Конституції. Перу депутата присвячено ряд ґрунтовних статей, які проливають світло на весь процес боротьби у Верховній Раді за і проти прийняття Конституції. В статті „Боротьба за Конституцію – боротьба за державність України”, опублікованій 16 травня 1996 р., І.Коршинський закликав: „Ми тепер у ситуації, подібній до грудня 1991 року. Тоді, на референдумі наш народ проявив мудрість і мужність, прийняв доленосне рішення. Не його вина, що великі можливості, які ми мали і маємо тепер, не реалізуються. Ви маєте очі і бачите, хто є хто. До речі, не без вашої допомоги в наших органах державної влади є люди порядні, компетентні, справжні патріоти. Ось тепер вони повинні допомогти громадянам внести проект Конституції, усвідомити її положення, й особливо те, що далі без Основного Закону Україна не може вибратися з кризи, до порядку і успішного розвитку. Свої вчорашні помилки можемо виправити сьогодні, коли проект Конституції буде винесений на референдум. Ось тут ми і можемо захистити її від політичних маніпуляцій, проголосувати за неї, і тим захистити себе, прокласти кращу долю в майбутнє!”.

Іван Коршинський намагався переконати громадян України, що „на нинішньому етапі дуже важливо зрозуміти маневри, до яких вдаються так звані ліві сили, точніше – комуністи. Побачивши, що зупинити і зірвати конституційний процес старим методом не вдається, вони вдалися до маневру „ґрунтового доопрацювання” проекту Конституції, щоб у такий спосіб затягнути процес прийняття Основного Закону України. Безконечне доопрацювання – той же процес безконечного бездержав'я... Зрозумійте це, шановні країни, і не дозволяйте збити себе з доброї дороги, яка відкрита усім нам”.

Завдяки І.Коршинському ми знаємо всі деталі процесу прийняття Верховною Радою Конституції. Він виступив справжнім літописцем тих вікопомних подій червня 1996 року: „Те, що сталося після 21-ї години 26 червня до дев'ятої ранку 28-го червня, варте шекспірівського пера. Скільки б не заявляв Президент, що не вірить у здатність парламенту прийняти Конституцію, скільки б не вимагали референдуму деякі партії і громадські організації..., ліві не вірили у сміливість глави держави...”

Не знаю чи з власної ініціативи, але голова Верховної Ради Олександр Мороз з ранку 26 червня почав форсувати роботу над проектом. Робочий час пленарного

засідання продовжувався до пізньої ночі. Чи хотів він вплинути цим на Президента і затримати публікацію Указу, чи перехопити ініціативу, - побачимо пізніше... Самовпевнені ліві почали нервувати. Один із комуністів підійшов до мене, чого раніше ніколи не було.

- Ты что думаешь об Указе?

- Нічого дивного, буде референдум, буде в нашої держави Конституція, але не буде нас у парламенті.

- Ты думаешь?

- Не сумніваюся.

- И я подозреваю... Доигрались...

З цими тяжкими думками розійшлися на відпочинок. Наступного ранку відкриваючи засідання Олександр Мороз встає і каже:

- Пропоную не покидати цього залу, поки не приймемо Конституцію.

- Правильно, згодні. Приймемо Конституцію в парламенті.

Якось незвична для цього люду діловитість, однастайність вибухнула, але... у залі не видно депутатів, які зайняті в уряді і президентських структурах. Ознака сумна – Президент пориває з парламентом...

Депутатами оволодіває тривога. Я поділяю думку тих, хто каже, що то не була тривога за депутатські гроші, привілеї, честь... Може для когось і так, але стало зрозуміло: ці люди, яким народ видав своє довір'я і мандати до парламенту, не здатні до головної роботи. То ж, що їм там робити?!

За пропозицією Олександра Мороза були створені групи для узгодження п'яти статей, які стали каменем спотикання. Тим часом тривала і „персональна обробка” депутатів. Десять годині ночі комуністи почали відступати. Названі вище статті вже набирають 285-299 голосів. Одного-двох не вистачає до конституційної більшості. З кого би добрати? Біжимо до телефону, витягуємо з ліжок обранців, які відпочивають (!) у цей час. Нарешті за найсуперечливішу 20-ту статтю (державна символіка) проголосувало 302 депутати – на 2 голоси більше необхідного. У залі неймовірні овації, радість і сльози...

До 7-ї ранку 28 червня „домучено” всі суперечливі статті. До залу почали повертатися депутати, що „відпочивали” вночі. Голосування подальших статей вже пішло без ускладнень. Хоча дискусії не припинялися. Особливо відзначився Петро Симоненко...

О 9-й годині до парламенту заходить Президент. За традицією парламентів світу, депутати встають. У нашому – частина комуністів сидить. За лічені хвилини проходимо статті, що залишилися. На голосування ставиться Конституція в цілому. На табло – 315! Боже, ти зробив своє! Зал устав. Люди кидаються один одному в обійми. Очі у бувалих чоловіків зволожені сльозами.

У залі звучить Державний гімн України. Співаємо, звичайно, стоячи, однак не всі. Не вважали за потрібне встати депутати Симоненко, Пейгалайнен, Масенко, і це тільки ті, котрих я бачу. Значить, попереду чимало баталій, боротьби за Україну. І це ще один з уроків конституційного процесу, про який наш народ має знати...”

Такою є правда про прийняття Основного Закону України. Ця правда вписана червоною ниткою до всіх навчальних підручників і програм, які вивчають наші учні та студенти. За прийняття Конституції ми повинні бути вдячні всім тим народним депутатам, які, переборовши себе, свої амбіції, довели, що є справжніми синами свого волелюбного народу. Фактично, тільки з цього часу Україна стала повноцінною державою.

З нагоди другої річниці прийняття Основного Закону Іван Коршинський опублікував статтю „Закон громадської зрілості”, в якій висловив деякі свої міркування

про подальшу долю та перспективи України. З болем у серці він писав: „Тяжко спинається на ноги наша Україна. Тому, передусім, що замало у неї синів і дочок – справжніх патріотів. Півтора місяці нова Верховна Рада зайнята кар’єристськими владними розборками, що одержали назву „спікеріада”. У той час, коли державу треба витягувати з економічної кризи, багна злочинного безмежжя, людської нужди...

Що робити? А рецепт, на наш погляд, порівняно простий. Думати про Україну в собі, а не про себе в Україні. Виконувати Основний Закон! Наполегливо, послідовно, відповідально! Прояснювати світлом Конституції усе наше життя, працю владних структур, їхніх служителів. Частіше запитувати самих себе: що зробив я для України? Бо це означатиме: що зробив я для себе, для ближніх і дальніх?

Конституція – не тільки перелік правил, за якими нам жити. Це й благородна програма, енергійне і чесне здійснення якої забезпечить народу краще життя, а нашій Батьківщині – честь і авторитет у світі. Це настане тим швидше, чим завзятіше, відповідальніше виконуватиме цю програму кожен громадянин України”. До цих ширих слів важко що-небудь додати.

Іван Коршинський вносить значний вклад у об’єктивне вивчення і дослідження історії національно-визвольних змагань закарпатських українців 30-50-х років ХХ століття. Його праці відзначаються ґрунтовністю та неупередженістю. Немаловажне значення має і той факт, що їх автор брав безпосередню участь у подіях, які описує. Отже, в особі І.Коршинського воєдино злилися як дослідник, так і правдивий мемуарист.

Він вважав своїм приємним обов’язком згадати про коменданта Карпатської Січі в Бурштині Дмитра Маснюка, опублікувавши про нього змістовну статтю. Автор справедливо відмітив, що завдяки буштинській інтелігенції та селянам – Михайлу Оросу, братам Гаврикам, Юрію Грицюку, Василю Корсаку, Юрію Костоку, Івану Лукачу, Петру Лукачу, Івану Парашинцю, Петру Пийтеру, Петру Прокопу, Івану Руцаку, братам Михайлові і Юрію Форкошам, Василю Цеху та багатьом іншим – на виборах до Союму село майже одногolosно проголосувало за представників від Українського Національного Об’єднання. Аналогічні процеси відбувалися по всьому Закарпаттю.

Необхідно відзначити, що І.Коршинський пише про тих активістів руху опору, яких знав особисто, а досліджує ті сторінки історії національно-визвольних змагань, в яких брав безпосередню участь або був очевидцем. Разом із побратимами Іван Коршинський виступив ініціатором вшанування пам’яті та встановлення надмогильного пам’ятника українському підпільнику Івану Чонці в селі Бедевля. Його виступ на могилі побратима, який був надзвичайно емоційний, опублікував Іван Андришин у статті „Він не дарма життя прожив”. „... Ми стоїмо перед щойно спорудженим надмогильним пам’ятником Івану Чонці, - заявив І.Коршинський. – Але це не все, що залишилось після нього. Тут зібралися ті, хто пам’ятає Івана старанним студентом, другом, котрий завжди був націленим на допомогу. Завжди робив це непомітно, з милою, властивою лише йому посмішкою, тонким почуттям гумору. Іван належав до нескорених бійців національно-визвольного руху. За це ми, свідки і учасники цієї боротьби, висловлюємо йому щирі вдячність, шану і любов.

Не отримав Іван Чонка за свої відчайдушні, пов’язані з ризиком для життя, дії нагород, не зазнав і слави. Замість того на нього впали неймовірні знущання на важких роботах у таборах Сибіру. Після хрущовської „відлиги” він повернувся додому з підірваним здоров’ям, але незламним духом. Під час останньої нашої зустрічі в Тячівській лікарні Іван виглядав важко хворим, але гордим за свої ідейні переконання. Віра у самостійність України його не покидала. Важко переводячи подих, він

відкарбував: „Побачите, друзі, Україна буде вільною і незалежною, вона цього заслуговує!”.

Дійсно, Україна стала незалежною і вільною. Бог їй допоміг! Та Іван Чонка і багато інших побратимів цього не дочекались. На жаль, не зазнав би і сьогодні він тої слави і шани, якої заслужив. Бо боротьба тих, хто не жалів свого життя за незалежність України, недооцінюється і сьогодні. Очевидно, гідно оцінять після того, коли цих борців уже не стане.

А сьогодні ми з вами з надією на краще майбутнє славимо незалежну Україну разом з подвигами Івана Чонки і таких як він, і віримо в те, що він разом з нами радіє навіть такій незалежності, яку маємо. Віримо і в те, що він заслужив на вічне життя, адже Христос сказав: „Немає більшої любові за ту, коли хто положить душу за друзів своїх”. Іван Чонка душу за друзів своїх не пожалів. Всі ми – друзі, побратими Івана з вдячністю схиляємо голови перед його родиною, перед бедевліями, серед яких народився, ріс, виховувався непохитний борець за волю, краще майбутнє свого народу”.

У співавторстві з доктором історичних наук Омеляном Довганичем Іван Коршинський опублікував змістовний нарис „Засуджений до розстрілу...”, присвячений одному з відомих борців за українську ідею Михайлу Оросу. Простеживши основні етапи життя та діяльності закарпатського підпільника, автори нарису об’єктивно оцінили вклад М.Ороса в боротьбу з тоталітаризмом. Нелегкими були життєві шляхи патріота: Михайлові Оросу суд визначив вищу міру – розстріл із конфіскацією майна. Президія Верховної Ради УРСР відхилила його клопотання про перегляд справи, а Президія Верховної Ради СРСР замінила розстріл на 20 років таборів, які відбував у Норильську Красноярського краю аж до 20 лютого 1960 року. У 1992 р. Михайло Орос був реабілітований, а через два роки його не стало. „Ми не змогли вивести закарпатську ОУН на галицький рівень, - підсумовував М.Орос. – Бракувало досвіду і знання. Але вже той факт, що ми не злякалися жорстоких репресивних режимів, вважаю подвигом. Ми перші в Закарпатті повели боротьбу за незалежну Україну”. Архівні документи повністю підтверджують правдивість такої оцінки.

Перу Івана Коршинського належить ґрунтовна аналітична стаття „Залишилися живими одинаки”, в якій проаналізована вся післявоєнна історія національно-визвольного руху на Закарпатті. Великий фактичний матеріал, розшифрування імен підпільників, об’єктивний опис подій – це далеко не всі плюси пошукової роботи І.Коршинського. До речі, архівні матеріали, як правило, мовчать, що пояснюється небажанням патріотів зраджувати своїх побратимів. Працюючи над архівними фондами, мені неодноразово доводилось зустрічатися з невідомими і нерозшифрованими псевдонімами. Їх не зуміли розкрити оперативники МВС. Іван Коршинський розставив чимало крапок над „і”.

Із публікації І.Коршинського видно, що Закарпатський провід ОУН був створений наприкінці 1940 р. у селі Великі Лучки Мукачівського району, на квартирі Михайла Габовди, а поновив свою роботу в січні 1945 р. в Хусті за ініціативою Дмитра Бандусяка з Ясіня. До його складу ввійшли майже всі ті члени, що його створили 5 років тому: Андрій Цуга з Малого Березного, який очолив тоді провід, Дмитро Бандусяк – заступник голови, Юрій Бандусяк (брат Дмитра), Михайло Габовда, Михайло Орос із Буштина, Іван Романець із Великого Раків ця та інші – референти проводу. Новий склад проводу представляли: Д.Бандусяк (Лопата), що був обраний головою проводу і став військовим референтом, М.Габовда (Лоза) – організаційний референт, Ю.Бандусяк (Лис) – референт служби безпеки, М.Орос (Данило) – референт пропаганди, І.Немеш (Берега) з Вонігова – господарський референт. Тут же кожен дістав конкретне завдання. Станичним у Хусті призначили Костянтина Куцина, а в Буштині – Ю.Костюка. До

роботи, організованої проводом ОУН, були залучені брати Куцини – Костянтин, Кирило, Петро і Лаврентій, Магдалина Богдан, Ярослав Вашишин та ще дехто з Хуста; крім згаданого М.Ороса – Микола Гаврило, Юрій Гришок, Михайло Копинець, Юрій Костюк, Юрій Паш та Юліна Паш із Буштина.

Вищеназваних підпільників, багатьох з яких судили під час ковнерівського процесу 1942 р. в Мукачеві, можна впевнено віднести до першого післявоєнного покоління українських патріотів Закарпаття. Тоді ж, в 1945 р., до національно-визвольної боротьби включилася ціла плеяда молодих людей, які в другій половині 40-х – 50-х роках заповнили радянські табори ГУЛАГу. До них слід віднести крім Івана Коршинського також Івана Андришина, Василя Микиту, Василя Новака, Петра Паращинця, Івана Ороса, Василя Форкоша, Василя Костюка, Федора Удячку, Івана Чонку та інших.

Двох останніх особливо високо оцінив І.Коршинський. На його думку, „ці 15-16-річні юнаки швидко оволоділи азами конспіративної роботи. Крім напутніх порад старших, допомогла відповідна виховна література, доставлена підпільно з-за кордону. Поза „трійками” мало хто про кого знав, чого вимагала конспірація”. І.Коршинський одним із перших серед дослідників звернув увагу не тільки на роботі керівництва ОУН в Закарпатті, але й поділився думками щодо ролі юнацтва ОУН, до якого теж належав: „Основний тягар підпільної роботи лягав на плечі юнаків, бо старші тоді вже були на нелегальному або напівлегальному становищі. А розносити, розвозити наповнені сумки, валізки, шукати конспіративні квартири, розповсюджувати нелегальну літературу молодим у той час було безпечніше. Інколи студентам щастило протягом ночі доставити потягом із Хуста до Вишкова переповнені валізи (часом не у вагоні, а на його даху), звідти полями, городами перенести їх на штаб-квартиру до Буштина, поспілкуватися там із підпільниками, повернутися ранішнім потягом знову до Хуста, почистити забруднені одяг і взуття та ще й встигнути на заняття в гімназію”.

Це надзвичайно важливі рядки статті Івана Коршинського щодо кращого розуміння причинності та мотивації тодішнього підпільного руху. Висновок запрошується такий: органи безпеки не тільки інспірували й вигадували оонівське підпілля, але й мали з ним справу. По-друге, старші віком підпільники зуміли підготувати надійну зміну, яка, поки-що, мала можливість діяти напівлегально. Зусилля оунівців та їх прихильників були підпорядковані одній меті: готуватися і вести боротьбу за незалежну Українську державу. Символічними в цьому плані є слова Кирила Куцина: „Мене кличе обов’язок”. Вважаймо, що перед нами кредо закарпатських націоналістів другої половини 40-х років.

Іван Юрійович, обраний Народним депутатом України, проводив титанічну роботу в якості члена Всеукраїнського товариства політичних в’язнів і репресованих. Чого тільки варті для виховання підростаючого покоління його інтерв’ю „Доки патріоти будуть ізгоями суспільства?!” та розлога стаття „Невже ми й досі політв’язні?”. В 1998 р., даючи інтерв’ю кореспонденту „Патріота України”, Іван Коршинський з болем у серці констатував: „Особливо боляче за тих людей, разом з якими й мені свого часу довелося страждати ще в сталінських таборах ГУЛАГу. Під час Хрущовської „відлиги” у нас їх нараховувалося близько мільйона. В 1995 році, за бюджетною статистикою, усіх реабілітованих політв’язнів було в Україні близько 24 тисяч. А на сьогодні нас залишилося в живих менше десяти тисяч. Ясно, що із ГУЛАГівців сталінських часів через кілька років нікого не зостанеться. Тож подумаймо над тим, чи справедлива до них наша держава, на вітвар якої вони поклали все своє життя, а від неї, по суті, так нічого й не отримали”. Сьогодні 2004 р., а якими актуальними залишаються ці слова.